

4.3. A munka- és szervezetszichológiai szakirányú továbbképzési szak

Előzmények

A 10/1981 /VIII. 6./MM-EÜM számú együttes rendeletnek megfelelően 1982-ben a Budapesti Műszaki Egyetemen beindult a **munka szakpszichológus képzés**. A tanterv kidolgozását és a képzés megszervezését a Tanárképző és Pszichológiai Intézet keretében működő Pszichológia Tanszék látta el. E tanszék jogutódja a képzést jelenleg gondozó **Ergonómia és Pszichológia Tanszék**.

A négy félévre kiterjedő, mintegy 600 óra kisméretű képzés 1982-től, a jelentkezések alakulásától függően, esetenként 10-15 fős létszámmal, 2-3 éves időközönként indult be az egyetem Természet- és Társadalomtudományi Karán. A képzés formája (heti 1 napi 10 órás órarendi terhelés) a BME-n hagyományosan működő, önköltséges formában szervezett szakmérnök-képzéshez igazodott. A képzés tartalma alapvetően a vállalati munkapszichológiai egységekkel (laborok, osztályok) szemben támasztott szakmai elvárásokat vette figyelembe és e feladatok elvégzésére készítette fel a pszichológusokat. A képzésben a BME oktatóin kívül közreműködtek a ELTE munkatársai, gyakorló munkapszichológusok és néhány más külső intézmény is.

1995-ig a Budapesti Műszaki Egyetem Természet- és Társadalomtudományi Karán **összesen 140-en** szereztek **munka szakpszichológus diplomát**. (Ez a létszám magába foglalja azokat is, akik 1982-ig már tíz évnél hosszabb gyakorlatot szereztek szakpszichológusi képesítést igénylő munkakörben, illetve tudományos fokozattal rendelkeztek és így a vonatkozó rendelet szerint a szakdiplomát - egy erre a célra és egyszeri alkalommal létrehozott bizottság javaslatától függően - a képzésben történő részvétel nélkül is megkaphatták.)

Az elmúlt időszakban bekövetkezett gazdasági és társadalmi változások következtében azonban a munkapszichológia alkalmazása iránti igények is alapvető változáson mentek keresztül, amelyet a szakképzésnek is feltétlenül figyelembe kellett vennie annak érdekében, hogy a képzés tartalma minél jobban megfeleljen a szakma iránti társadalmi elvárásoknak.

A munkapszichológia "piaca" az elmúlt évtizedben alapvető átalakuláson ment keresztül. A még működő **vállalati munkapszichológiai egységek** száma erősen lecsökkent, azaz a tíz évvel ezelőtti mintegy 100-hoz viszonyítva napjainkra kb. a negyedére-ötödére zsugorodott. Ugyanakkor a munkapszichológia olyan klasszikus területeinek, mint pl. az alkalmasságvizsgálat, a speciális képességvizsgálatok és tréningek, a vezetőkiválasztás, stb. alkalmazása iránti igény jelentősen megnőtt, többek között a **fegyveres testületek** (honvédség, határőrség, rendőrség, büntetés-végrehajtás, vám- és pénzügyőrség, őrző-védő testületek stb.) keretein belül, továbbá a **közlekedési ágazatban** (pl. a hivatásos gépjárművezetők alkalmasságvizsgálata, az ún. "utánpótlás" stb.), vagy pl. az újonnan létrehozott **munkaerőpiaci intézményhálózatnál**, illetve a regionális munkaügyi, átképzési stb. szolgáltató intézményhálózat keretein belül.

Ugyancsak kitapintható módon megnőtt és tovább növekszik az igény az **egyéni és szervezeti tanácsadás** számos formája, továbbá a különböző készségfejlesztő tréningek és a **szervezetfejlesztés**, stb. iránt. Az **információs technológiák széleskörű alkalmazásával** együtt járó munka- és szervezetpszichológiai, valamint műszaki pszichológiai és ergonómiai problémák, szintén új szakmai kihívásként jelentkeznek. Az említett területeket tehát a munkapszichológusi szaktudással, illetve szakképesítéssel rendelkező pszichológusok olyan "felvevő piacának" tekinthetjük, ahol az elkövetkező években számottevő (sőt az európai tapasztalatok alapján fokozatosan növekvő) igény prognosztizálható a korszerű szaktudással és módszertani felkészültséggel **munka- és szervezetpszichológusok** iránt.

A munka- és szervezetpszichológiai szakképzés jelenlegi rendszere

Az 1996/97- es tanévtől kezdődően szervezetpszichológiával kibővített tartalommal és ennek megfelelően új elnevezéssel, új tanterv szerint és a szakpszichológus képzésre kialakított egységes keretben indult meg a **munka- és szervezetpszichológiai szakképzés** a Budapesti Műszaki Egyetemen, a Kossuth Lajos Tudományegyetem, illetve számos külső szakértő közreműködésével.

A képzés szakmai felelőse és szervezője a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Karán működő Ergonómia és Pszichológia Tanszék. A szak felelőse dr. Antalovits Miklós tanszékvezető egyetemi tanár. A képzésen belül a szervezetpszichológiai szakterület felelős vezetője dr. Kovács Zoltán.

A munka- és szervezetpszichológiai szakképzésben jelenleg 35 fő vesz részt. Az új rendszerű képzésben ezidáig mintegy 70 pszichológus szerezte meg a szakdiplomáját. Új első évfolyam a 2003/2004 tanévben indul. Az önköltséges képzés térítési díja jelenleg szemeszterenként 100.000,- Ft.

A képzésre a Ergonómia és Pszichológia Tanszék Titkárságán (1111. Budapest, Egry J. u.1. E-épület 311. Tel: 1-463-26 54, Fax: 1-463-21 06) lehet jelentkezni Láposi Erika tanulmányi ügyintézőnél.

A munka- és szervezetpszichológia továbbképzési szak képesítési követelményei

1. A képzési cél:

olyan szakemberek képzése, akik gazdálkodó vagy közigazgatási szervezeteknél, intézményeknél, vállalkozásoknál, valamint a közlekedési ágazat területén, illetve a fegyveres szervezetek keretein belül az emberi erőforrással történő gazdálkodás, a biztonság és emberi megbízhatóság, továbbá a munkafeltételek és munkakörülmények fejlesztése, valamint a szervezetfejlesztés pszichológiai feladatainak ellátására alkalmasak.

1. *Az oklevélben szereplő szakképzettség megnevezése*

A szakképzettség megnevezése **munka- és szervezetpszichológiai szakpszichológus**, az alábbi szakági specializáció megjelölésével: *munkapszichológiai* specializáció, vagy *szervezetpszichológiai* specializáció, vagy *közlekedépszichológiai* specializáció, vagy *fegyveres szervezetpszichológiai* specializáció.

A képző intézmény (BME) csak abban az esetben indít el egy-egy specializációt, ha a képzés résztvevői közül arra kellő számú jelentkező kíván szakosodni. A BME-n folyó szakképzés jelenlegi hallgatói a *munkapszichológiai*, illetve a *szervezetpszichológiai* specializációkra szakosodtak. A korábbi években azonban közlekedépszichológiai specializáció is indult. A szabadon választható tantárgyak között természetesen mind a 4 specializáció tárgykörébe tartozó tantárgyak szerepelnek, és ezek közül – szakmai érdeklődésüknek megfelelően - szabadon választhatnak a szakképzés résztvevői.

3. *A képzésben való részvétel előfeltétele*

A vonatkozó miniszteri rendelet alapkövetelményként az egyetemi alapképzésben pszichológia szakon szerzett végzettséget és szakképzettséget írja elő. Az egyetem azonban előbbin túl, a képzésben való részvétel feltételeként szabja meg a egy éves szakirányú szakmai gyakorlatot.

4. *Képzési idő*

A teljes képzési időszak 5 félév, legalább 1260 ósszórá, mely legkevesebb 600 tanórát foglal magába. Az alapozó és a kötelezően választandó specializációs képzési szakasz egymásra épül. *Az alapozó képzési szakasz* 3 félév, az erre épülő *specializációs* (munkapszichológiai, szervezetpszichológiai, közlekedépszichológiai, valamint fegyveres szervezetpszichológiai) *képzési szakasz* pedig 2 félév.

5. *A képzés főbb tanulmányi területei és arányai*

5.1. Alapozó képzési szakasz (elmélet és gyakorlat)

Foglalkozási élettan, a munkapszichológia története, szervezetpszichológia, vezetéslelektan, gazdaságpszichológia, alkalmazott szociálpszichológia, mikroökonómia, munkajog, társadalomelmélet, munkahelyi szocializáció, pszichológiai intervenció és önfejlesztés, mentálhigiéné, általános pszichometria, számítógépes adatkezelés, etika. Az alapozó képzési szakasz szakismeretei a tanórákban kifejezett képzési idő mintegy 60%-át teszik ki.

5.2. A specializációs szakasz szakmai ismeretei

5.2.1. A munkapszichológiai specializációban

Pszichológiai alkalmasság és kiválasztás; munkahelyi képzés és készségfejlesztés; a munkakör-, munkafolyamat-, munkatevékenység pszichológiai elemzése; információs technológiák emberi tényezői; pszichológiai módszerek az emberi erőforrások fejlesztésében.

5.2.2.A közlekedépszichológiai specializációban

Közlekedési rendszerek és folyamatok, ember-jármű-környezet rendszerszemléletű elemzése és tervezése; közlekedépszichológia; közlekedési magatartás elemzése; a közlekedésbiztonságot megalapozó kutatások Európában; közlekedési viselkedés befolyásolása.

5.2.3.A szervezetpszichológiai specializációban

Szervezeti kultúra; szervezeti diagnosztika és szervezetfejlesztés, kognitív modellek a szervezetpszichológiában; bevezetés a szervezeti döntés-előkészítés matematikai modelljeibe; szervezeti diagnosztika; vállalkozásszervezés; szervezeti igazságosság.

5.2.4.A fegyveres szervezetpszichológiai specializációban

Fegyveres szervezetek szociológiai elemzése; kriminalitás, agresszió, szenvedélybetegségek; speciális pszichometria; szociálpszichológiai jelentések a fegyveres szervezeteknél; mentális zavarok, munkahelyi mentálhigiéné.

A speciális szakismeretek a tanórákban kifejezett képzési idő 40%-át alkotják.

5.3.Az elméleti és gyakorlati képzés aránya

Mind az elmélet, mind a gyakorlat a képzési összóraszám legalább 40–40%-át teszi ki.

A képzés tantervi struktúráját az 1.sz. és 2. sz. táblázatokban mutatjuk be.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere, az ellenőrzés formái

Az egyes tanegységek teljesítése – a tanterv előírásának és az egyetem tanulmányi és vizsgaszabályzatának megfelelően - kollokviummal, vagy félévközi jeggyel történik. Mind az alapozó képzési szakaszt, mind a specializációs szakaszt ún. komplex szigorlat zárja le. Mind a két képzési szakasz tartalmaz egyénileg teljesítendő szakmai gyakorlatot. A specializációs képzési szakaszban a szakmai gyakorlat kifejezetten a szakdolgozat előkészítését segíti.

A szakdolgozat témáját a hallgatónak az adott specializáció tárgyköréhez illeszkedően kell kiválasztania. Az előzetes egyeztetések után a szakdolgozati témát és a megoldandó feladatokat a képzést gondozó tanszék vezetője írja elő és a kar dékánja hagyja jóvá. A szakdolgozó munkáját mind belső (tanszéki) mind külső konzulens segíti.

A képzés a záróvizsgálattal fejeződik be. A záróvizsgára bocsátás feltételei: a tantervben előírt valamennyi követelmény teljesítése (az abszolutórium megszerzése), valamint bírálattal elfogadott szakdolgozat. A záróvizsga részei: a szakdolgozat megvédése, valamint a képzés témaköreit átfogó komplex vizsga, különös tekintettel a megszerzett ismeretek integrált, gyakorlati alkalmazására.

AZ ALAPOZÓ KÉPZÉSI SZAKASZ TANTERVE

Tantárgy	Szemeszter	1.	2.	3.
Mikroökonómia		2v		
Pszichofiziológiai módszerek a foglalkozási élettanban		2v		
Munkapszichológia történet: múlt, jelen, jövő		2f		
Alkalmazott szociálpszichológia		2v		
Szervezetpszichológia		2v		
Pszichológiai intervenció és önfejlesztés		3f		
Egészségpszichológia*		2v		
Munka-gazdaság-társadalom			2v	
Általános pszichometria			2f	
Vezetéslélektan			2v	
Gazdaságpszichológia			2v	
Mentálhigiéné			2v	
Szervezet- és vezetésfejlesztési tréning			2a	
Pszichológus etika				1a
Jogi-munkajogi alapismeretek				1v
Számítógépes adatkezelés				3f
Munkahelyi szocializáció				2v
Általános gyakorlat				3a
Alapozó komplex szigorlat				3
SZABADON VÁLASZTHATÓ TÁRGYAK			3	2
Kreditpontok száma az alapozó szakaszban :		15	15	15

*kötelezően választandó tárgy

SPECIALIZÁCIÓS KÉPZÉSI SZAKASZ TANTERVE

Specializációk és tantárgyak	Szemeszter	4.	5.
<i>MUNKAPSZICHOLÓGIA</i>			
Pszichológiai alkalmasság és kiválasztás		3f	
Munkahelyi képzés és készségfejlesztés		2v	
Munkakör,-folyamat, munkatevékenység pszichológiai elemzése		3f	
Információs technológiák emberi tényezői		3v	
Pszichológiai módszerek az emberi erőforrások fejlesztésében			3f
Szabadon választható tárgy		2	2
<i>KÖZLEKEDÉSPSZICHOLÓGIA</i>			
Közlekedési rendszerek és folyamatok		2v	
Ember-jármű-környezet rendszerek elemzése és tervezése		2v	
Közlekedépszichológia		2v	
Közlekedési magatartás elemzése		3f	
A közlekedésbiztonságot megalapozó kutatások Európában		2a	
Közlekedési viselkedés befolyásolása			3f
Szabadon választható tárgy		2	2
<i>SZERVEZETPSZICHOLÓGIA</i>			
Szervezeti kultúra		2v	
Kognitív modellek a szervezetpszichológiában		2f	
Szervezetfejlesztés		3f	
Szervezeti diagnosztika		2f	
Vállalkozásszervezés		2v	
Szervezeti igazságosság			2f
Szabadon választható tárgy		2	3
<i>FEGYVERES SZERVEZETPSZICHOLÓGIA</i>			
Fegyveres szervezetek szociológiai elemzése		2v	
Kriminalitás, agresszió, szenvedélybetegségek		3v	
Speciális pszichometria		2f	
Katonai pszichológia		3v	
Mentális zavarok, munkahelyi mentálhigiéné			2v
Szabadon választható tárgy		3	3
Specializációs gyakorlat			4
Specializációs szigorlat		2	
Szakedolgozat			6
<i>A specializációs szakasz kreditpontjainak száma specializációként:</i>		15	15

A táblázatokban a tárgyak kreditpont értékei és a követelmény (v=vizsga, f=félévközi jegy) láthatók. A képzés 5 szemeszterében a kötelező és szabadon választott tárgyak teljesítésével megszerzendő kreditpontok száma legalább: 75 kreditpont.